

DE ROLLENSLUIJ VAN DE PENDRECHTSE MOLEN

Al lange tijd zijn er discussies geweest waarom in de Pendrechtse Molen de kruivloer niet overal “netjes” boven op het metselwerk ligt. Ter plaatse van de rollensluis is de kruivloer namelijk aanzienlijk breder en steekt naar binnen uit. Nooit eerder is er iemand geweest die ook eens goed naar het metselwerk eronder keek en dat in de discussie betrok. William Brieffies deed dat onlangs wel en toen “viel het kwartje”.

In het timmerbestek uit 1731 staat in artikel 2 het volgende:

De vloer dick 5 duijm (13,1 cM) breed 13 duijm (34 cM) met pennen en gaten in malkanderen gewerckt, de pennen dick aan de borst 1 ¼ duijm (4,58 cM) en op het ent 1 5/8 duijm (4,25 cM), lang aan de binnekant 10 duijm (26,2 cM) ijder pen met 4 houde duijms (2,6 cM) nagels gesloten de gaten in goeie orderen te boren dat de rolle de nagels mis komen te rolle. De vloer niet meer dan in 6 sticke ront gewerckt. Een van dese sticken te maken een rolgat moet aan de binnekant niet door gewerckt worden maar moet voor het gat 15 duijm (39,2 cM) breed Zijn en vervolgens schuijn toe te wercken op de breed van den ring.

Ik lees hier, dat het bestek bij de bouw van de molen voorschreef de kruivloer bij de rollensluis breder te maken om een gat te kunnen maken zonder de kruivloer daarbij te verzwakken. Dat is precies wat we nu aantreffen. De huidige kruivloer is meer dan waarschijnlijk de oorspronkelijke.

In 1977 is de molen grondig gerestaureerd. Er is nieuw gaande werk aangebracht en er is een geheel nieuwe kap op de molen gezet. De molenromp stond scheef en voordat de nieuwe kap geplaatst werd, is de komplette kruivloer van de molen afgetild om het metselwerk waterpas te maken om de molen beter te kunnen kruien. Toen is ook de holte onder het *rolgat* gedicht. Om toch een nieuwe rol in de rollenwagen te kunnen plaatsen is de voorste rand van het *rolgat* verlaagd. Een paar jaar geleden is op mijn verzoek het restant van de voorste rand verwijderd om meer ruimte te creëren. Als ik een nieuwe rol wilde plaatsen moest ik namelijk altijd de kap tegen lijdzame wiggen omhoog kruien om voldoende ruimte krijgen. Op voorstel van de molenmaker is eronder een stalen plaat aangebracht om verband te houden in het geheel.

In mijn verzameling foto's van de molen komt geen foto voor van de rollensluis vóór de restauratie van 1977/78. Wel is duidelijk te zien, dat de kruivloer uit twee lagen bestaat: een dikke muurplaat met daarbovenop een slijtlaag. Ik heb in mijn boekenverzameling en op het internet gezocht naar een afbeelding van een rollensluis zoals die oorspronkelijk in de Pendrechtse Molen gezeten heeft. Die heb ik niet gevonden.

Het aantal afbeeldingen van een rollensluis is beperkt, maar het lijkt erop dat de uitvoering van “onze” rollensluis heel bijzonder is.

De links afgebeelde rollensluis is van De Drie Lelies uit Maasland. Duidelijk is te zien, dat een deel van de kruivloer verwijderd kan worden, waarna de nieuwe rol via de ruimte eronder naar boven getild kan worden in de rollenwagen. Hier ontbreekt

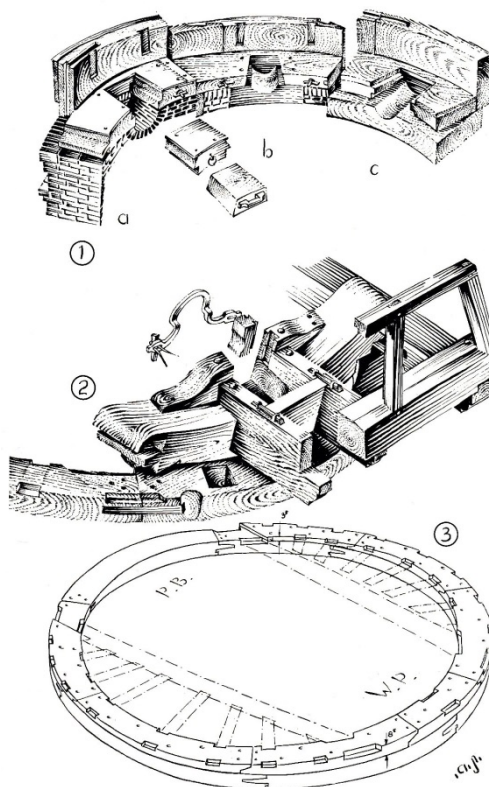
de verbreding van de kruivloer, maar het lijkt erop, dat alleen de slijtlaag gedeeltelijk weggehaald kan worden en dat er een gat zit in de muurplaat waardoor de rol gestoken moet worden. Ik heb aan de molenaar van De Drie Lelies om meer informatie gevraagd.

Uit het boek *Molenbouw* van Anton Sipman komt de rechts staande afbeelding.

Variant *a* betreft een stenen molen met een fraaie rollaag als onderkant van de rollensluis uit de poldermolen van Molenaarsgraaf. Ook hier ontbreekt de verbreding van de kruivloer.

Noot: Er komen meer stenen voor van een afwijkende soort. De Pendrechtse Molen is oorspronkelijk gemetseld met IJsselsteentjes. Volgens het bouwbestek is de bovenste laag van het metselwerk uitgevoerd met Leidse stenen om daarvan een architraaf te maken: *en boven onder de kùijp een Archetraaff van roode Leijdsche Steen.*

Schuij in de kruivloer om de rollen in en uit te brengen:

1. a. gemetselde molen van de polder Molenaarsgraaf (Z.H.), kruivloer koud op metselwerk, plaatijzeren voering,
- b. gemetselde molen van de Kogjespolder te Warmond (Z.H.), kruivloer met blokkelen in het metselwerk, voor de schuij een blokkeel van 88 cm lengte,
- c. achtkant "De Eenhoorn" te Oostwoud, voorheen oliemolen te Wormerveer, kruivloer met eikehouten voering, keep in boventafelment.

Gat in de overring achter de penbalk:

2. "De Viaan", molen van de Bergermeer bij Alkmaar, het ringstuk met het gat was, als de stukken onder het windpeluwgedeelte van de kap, breder dan de stukken onder de roosterhouten.

Overring met slagstuk:

3. "De Geestmolen" van de H. Geestpolder te Rijsaterwoude (Z.H.).

Links een foto uit de Pendrechtse Molen.

A geeft de oorspronkelijke hoogte aan van de muurplaat.

Daarbovenop ligt normaal gesproken een uitneembare plaat ter dikte van de slijtlaag om de kruivloer dicht te maken.

B geeft de hoogte aan waarop de voorrand is verlaagd nádat de holte in het metselwerk is dichtgemaakt in 1977.

C geeft de stalen plaat aan die ter versterking onder de muurplaat is aangebracht nadat de rest van de voorrand is weggehaald.

Duidelijk is aan de kleurverschillen te zien, dat één en ander op verschillende momenten gemaakt is.

Daaronder is duidelijk te zien, dat er met een afwijkende, nieuwe steensoort een ruimte is opgevuld.

Barend Zinkweg, 1 december 2013.